

سربداران؛ جنبش شیعیان ایران علیه مغول

پس از ۱۲۰ سال استیلای قوم تاتار و مغول، قیامی مردمی در خراسان علیه ظلم به وقوع پیوست. نهضت سربداران، از لحاظ وسعت، بزرگ‌ترین، از نظر تاریخی مهم‌ترین جنبش آزادی بخش غرب آسیا در قرن هشتم هجری بود. قتل شیخ خلیفه مازندرانی، رهبر معنوی و پایه‌گذار سربداران (در ۷۳۶ ق) و تلاش پی‌گیر رهبران آزاده، منجر به تشکیل حکومت مستقل ملی و شیعه‌مذهب ایرانی در خراسان شد. مهم‌ترین ویژگی‌های این حکومت عبارت بود از: انزجار از عنصر مغولی و تثبیت ایدئولوژی تشیع امامی.

نخستین حاکم سربداران، عبدالرزاق باشتینی بود. پس از وی، برادرش امیر مسعود به حکومت رسید. امیر مسعود با این‌که در مردم‌داری، مبارزه با مغول و تثبیت حکومت، موفق بود، لیکن به خاطر اختلاف با شیخ حسن جوری (رهبر روحانی نهضت و شاگرد شیخ خلیفه) و توطئه در قتل او، پایگاه مردمی خویش را از دست داد و حکومتش رو به ضعف نهاد. پس از مرگ امیر مسعود، ۱۰ تن دیگر از این سلسله به حکومت رسیدند. فقیه نامور شیعه مشهور به شهید اول، معاصر با خواجه علی مؤید بود که در پی دعوت خواجه از وی، کتاب شریف «الْلُّمَعَةُ الدِّمَشْقِيَّة» را در فقه امامی تدوین کرد. سربداران پس از ۴۶ سال استقلال، تسلیم تیمور شدند.

